

BRILL

HET LANDSCHAP DONGGALA OF BANAWA

Source: *Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië*, 1905, Deel 58, 3/4de Afl., [7e Volgreeks, 4e Deel] (1905), pp. 514-531

Published by: Brill

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/20769449>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

JSTOR

Brill is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië*

HET LANDSCHAP DONGGALA OF BANAWA.¹

I. Het land.

Grenzen. Het landschap Banawa, een der zoogenaamde Kailische rijkjes, bestaat uit drie niet aaneensluitende deelen, namelijk :

1^e. Eigenlijk Banawa of Donggala, begrensd in het noorden en het westen door de straat Makassar; in het oosten door de baai van Paloe of Palos, en in het zuiden door het landschap Paloe of Palos, welke grens van de westkust af wordt gevormd door de rivier van Soeromana tot haren oorsprong, vanwaar de grens in zuid-oostelijke richting loopt tot bezuiden Loli-Oge aan de Paloe-baai.

2^e. Lero, begrensd in het noorden door Sirendjang of Siresa (Towaeli); in het oosten door Parigi; in het zuiden door Towaeli en in het westen door de zee.

Tot Lero wordt ook gerekend te behooren de enclave Pantalawang, die in het noorden, oosten en zuiden wordt begrensd door Paloe en in het westen door de Paloe-baai.

3^e. Bala Esang en Dampelas, begrensd in het noorden door Tontoli, welke grens wordt gevormd door de rivier Ogo-Amasa van hare monding tot haren oorsprong; in het oosten door de met Moöeton verbonden landschappen; in het zuiden door Sirendjang of Siresa (Towaeli) en in het westen door de zee.

Alhoewel de grens in Mei 1888 geregeld werd, maakte het inlandsch zelfbestuur nog bezwaren tegen deze grensregeling, omdat het toen niet gehoord was; blijkens verklaringen van het zelfbestuur van 29 Augustus 1896 werd de grens met Tontoli nog nader vastgesteld.

Het onlangs gesloten contract bevat de gebruikelijke bepaling omtrent de beslissing van grensgeschillen door het Gouvernement.

¹ Deze nota is samengesteld omstreeks het jaar 1888, ingevolge een lastgeving van den Gouverneur van Celebes en Onderhoorigheden, doch belangrijk aangevuld met onlangs uit dat gewest ontvangen gegevens.

Grootte en landschappen. De grootte van Banawa wordt geschat op pl. m. 460.000 HA.

In het westelijk gedeelte zijn gelegen de negorijen :

¹ Donggala met pl. m.	250 huizen
Bale "	30 "
Groot en klein Kabonga	40 "
Panggang	5 "
Tasiboeri	10 "
Loli	15 "
Tanameya	15 "
Tolongano	10 "
Kola-Kola	200 "
Tosale	50 "
Towale	150 "
Salibomba	25 "
Ganti	50 "
telt	<u>850 huizen</u>

het oostelijk gedeelte omvat de enclaves :

Pantolowang met pl. m.	30 huizen
Lero "	80 "
Towaya "	70 "
Marana "	20 "
Tibo "	10 "
Aliendaoe "	10 "
Batoesoeya "	10 "
Sikara "	10 "

en de districten :

Bala Esang "	70 "
Pamaloeloe "	15 "
Mapaga "	20 "
Tamboeng "	50 "
Dampelas "	115 "
telt	<u>510 huizen</u>

dus tezamen 1360 huizen.

Tot het gebied van Banawa behooren ook nog de eilanden :

Pangalasia,	Tiengowa of Toegoewan, ²
Pasoso,	Mapoete.

¹ Bij acte dd° 13 December 1902 aan het Nederlandsch Indisch Gouvernement afgestaan. (Zie beneden, sub III.)

² Sedert 1901 is met toestemming van het Inlandsch zelfbestuur op dat eiland een vuurtoren opgericht.

Rivieren. Alleen de Ogo Amasa, die de grens tusschen Banawa en Tontoli vormt, kan den naam van rivier dragen; de overige wateren zijn kreken, welker mondingen zelfs bij hoog water moeilijk te bevaren zijn met vaartuigen van eenigen diepgang.

Bergen. Zoowel het westelijk als het oostelijk gedeelte van Banawa worden door bergketenen doorsneden, die de uitloopers zijn van het centraal-gebergte en waarvan de voornaamste toppen zijn de Lawi, geschat op 900 M. en de Pelaba op 800 M. hoogte boven zee.

Meren. Meren worden in Banawa niet aangetroffen; de eenige waterplas, die de bevolking met den naam „rano" (meer) bestempelt, is de rano van Balesang of Bala Esang, eigenlijk een moeras van eenige kilometers in omvang.

Wegen. De eenige aangelegde weg is die van de kampong Donggala naar de woning van den civielen Gezaghebber. — De kampongs en negorijen zijn door voetpaden met elkander verbonden.

Landbouw. Dat in het landschap Banawa geen rijst wordt verbouwd, zooals vroeger wel werd beweerd, is niet volkomen juist.

Evenals in elken inlandschen staat op Celebes wordt ook hier rijstbouw gedreven, doch in zeer kleinen omvang. — Deze cultuur geschiedt op droge velden en in de geaccidenteerde streken op plateau's, doch bij voorkeur tegen heuvel- of berghellingen met het oog op geregelden waterafvoer. Daar de productie bijgevolg van weinig beteekenis is, wordt in Banawa padi ingevoerd van Palos en Sigi, terwijl er van Java en Singapore geregeld rijst wordt aangebracht.

Daarentegen levert de teelt van klappers der bevolking een ruim middel van bestaan op, vooral aan die der strandnegorijen, waar de grond er zich bijzonder toe leent en men uitgestrekte aanplantingen ervan aantreft. Copra is een belangrijk artikel van uitvoer.

Djagoeng, het hoofdvoedsel van de bevolking, wordt allerwege verbouwd. Sagoboomen worden veel aangetroffen, het sago-meel wordt als voedsel gebezigd. Arengboomen treft men er weinig aan, zoo ook pinang, sirih en kamiri. Bamboe wordt slechts in enkele streken gevonden en is van veel minder goede kwaliteit dan die in de

andere streken van Celebes. Verder worden nog aangekweekt pisang, nangka, djerook, suikerriet, mangga, papaja en djamboe.

Sedert Banawa voor landbouwondernemingen is opengesteld, trekken de uitgestrekte onbebouwde gronden van dit landschap ook de aandacht van Europeesche ondernemers.

Veeteelt. Het vee bestaat uit karbouwen en geiten, wier aantal evenwel niet groot is. Het hoofd der Boegineezen te Donggala bezit een stoeterij van runderen. Paarden zijn er weinig. Het pluimvee bestaat hoofdzakelijk uit kippen, die in elke bewoonde streek verkrijgbaar zijn.

Jacht en visscherij. De jacht op herten, die veel in de bosschen hier voorkomen, behoort tot de uitspanningen van vorsten en grooten; evenals in andere streken van Celebes gaan zij met een striklans gewapend ter jacht. De vogeljacht is van geen beteekenis.

De inheemsche bevolking, aangemoedigd door het voorbeeld der Boegineesche immigranten, die een goed bestaan vinden in den zeevisch- en tripangvangst, begint zich ook hoe langer hoe meer op visscherij toe te leggen.

Nijverheid. Deze bepaalt zich tot het smeden van klewangs door de mannen en het weven van sarongs en het vlechten van mandjes door de vrouwen. Voorts worden kleine vaartuigen vervaardigd, waarmede de inboorlingen zich ter vischvangst begeven en zij den kleinhandel langs de kust drijven.

Bosschen en boschproducten. Niettegenstaande de bergterreinen zoowel in het oostelijk als in het westelijk deel van Banawa rijk zijn aan damar, rottan, was en mooi timmerhout, is de uitvoer van deze artikelen afkomstig uit die streken, nog zeer luttel te noemen.

De bevolking, die van nature vadsig is, ziet op tegen de moeite, verbonden aan het vervoer naar de kust, vanwege de slechte communicatie tusschen deze en de vindplaatsen.

Handel en handelsplaatsen. Behalve te Donggala, alwaar dagelijks markt wordt gehouden, heeft men in Banawa geen passars. Aangezien in laatstgenoemde kampong de meeste Boegineesche han-

delaren met eenig kapitaal zich hebben geconcentreerd, is Donggala langzamerhand het centrum van den handel der Kailische rijkjes geworden, alwaar alle handelsproducten uit het binnenland en van het Mandarsche landschap Mamoedjoe aangevoerd en verhandeld worden.

Maandelijks wordt zij door vier stoomschepen der Koninklijke pakketvaart-Maatschappij en eenige afkomstig van Singapore bezocht, terwijl jaarlijks het aantal Chineesche en Arabische handelaren toeneemt.

De omzet zou voorzeker grooter worden, indien de bevolking in haar eigenbelang kon worden overreed om zich ijveriger toe te leggen op het inzamelen van boschproducten.

Maten en gewichten. Nevens onze maten en gewichten worden door de bevolking ook nog de inlandsche gebruikt; nl.: de rappa (vadem) als lengtemaat; de klapperdop, het petroleum-blik, de flesch, kleine kopjes en bamboekokers als inhoudsmaten.

Als pasmunt worden in Banawa gebezigd de haantjes duiten, waarvan 390 op een gulden gaan. Onze zilveren muntsoorten zijn er gewild, doch de bevolking heeft een zeker wantrouwen in de bankbiljetten.

II. Het volk.

Afkomst en verwantschap. Zeden en gewoonten. De inheemsche bevolking van Banawa wordt gevormd door de Kailireezen, wier bakermat in Centraal-Celebes moet worden gezocht.

Deze volksstam moet in overoude tijden om de een of andere reden zich van den hoofdstam hebben afgescheiden.

Dit vermoeden berust op eene vergelijking van den Kailirees met den Alfoer van Centraal-Celebes. In zijne houding, lichaams- en schedelbouw, zoo ook in zijn gelaatsvorm vertoont hij zeer veel overeenkomst met den Alfoer, terwijl er nog overblijfselen van de zeden en gewoonten van dezen bij hem worden aangetroffen.

Ook de taal is zeer verwant aan die, welke in Centraal-Celebes wordt gesproken.

Alhoewel de bevolking voor het meerendeel het Mohammedanisme omhelsd heeft, komen vele lieden hunne voorvaderlijke godsdienstinstellingen stipter na dan de voorschriften van hunne nieuwe leer. Zij zijn slechts Mohammedanen in naam.

Het offeren bij heilige boomen en plaatsen, zoo ook bij het ontginnen van bouwgronden; het brengen van offeranden aan de booze geesten om hen gunstig te stemmen of te weren bij het uitbreken van ziekten door de balyangs (soort priesters en priesteressen), het met het bloed van een op gruwelijke wijze om het leven gebrachte geit of karbouw besmeren van een pas genezen persoon om zoogenaamd diens ziel te versterken, zijn bewijzen dat men de oude godsdienstinstellingen nog niet geheel verloochent.

Doch merkbaar wint toch het Mohammedanisme veld.

Nergens toch ziet men in het geheele land de heidensche „*lobo*“, vergader- en offer-zaal; zij is verdrongen door de Mohamedaansche bedehuizen, die echter in sommige negorijen door hun bouwtrant nog doen denken aan eerstgenoemd gebouw.

Buiten de Kailireezen worden nog tot de bevolking van Banawa de Boegineesche en Makassaarsche immigranten gerekend, die zich met de Kailische maatschappij hebben vermengd door hunne huwelijken met de vrouwen des lands. Zij houden zich desniettegenstaande grootendeels gescheiden van de oer-bevolking, in wie zij hunne minderen zien, en behouden hunne eigen zeden en gewoonten.

De inheemsche bevolking is meer binnen 's lands gevestigd, terwijl de zoogenaamde vreemdelingen hunne nederzettingen hebben aan de kust. — Eerstgenoemde kan in twee categorieën worden verdeeld, n.l. de vlakte- en de bergbewoners, op welke laatsten de eersten met minachting nederzien, daar zij door hunnen veelvuldigen omgang met de vreemdelingen meer ontwikkeld zijn.

Tot de minder ontwikkelden worden o. a. gerekend de lieden van Dampelas en Bala Esang, die nog eenigszins in hun oorspronkelijken staat leven en door hunne meer ontwikkelde stamgenooten Toradja (Alfoer) worden genoemd, ook omdat de meesten nog niet tot het Mohamedanisme zijn overgegaan.

De Kailirees kan, voor zoover bekend, op geen enkele deugd bogen, behalve dat hij zeer vreedzaam is, wat echter een uitvloeisel is van zijn lafhartig karakter. Bovendien is hij vadsig, leugen- en diefachtig en verslaafd aan dobbelen en opium.

Het doortastend en moedig karakter van den moederstam mist hij ten eenen male; het schijnt dat zijn veelvuldige omgang met de vreemdelingen hem in dat opzicht geen goed heeft gedaan.

De eenige karaktertrek die de Kailirees met den Toradja nog gemeen heeft, is dat hij evenals deze zeer licht- en bijgeloovig, en onderdanig is tegenover zijne meerderen, grenzende aan slaafschheid.

Zindelijkheid is bij hem een onbekend iets; de woonhuizen zien er meestal smerig en onoogelijk uit. Karbouwen, geiten en schapen vinden daaronder eene ligplaats, terwijl de grond een modderpoel vormt.

Sterkte der bevolking. Wegens gebrek aan betrouwbare gegevens kan deze niet met eenige juistheid worden opgegeven. Doch aannemende dat ieder huis gemiddeld door zes personen wordt bewoond, en het aantal huizen volgens het boven aangeteekende 1360 bedraagt, zou men voor het zielental van Banawa komen op eene bevolking van 8160 zielen.

Taal. Zooals hierboven reeds aangestipt werd, is de taal der inheemsche bevolking nauw verwant aan die, welke in Centraal-Celebes gesproken wordt, en moet zij als een tak van deze worden aangemerkt.

Door haar dagelijkschen omgang met Boegineezen en Makassaren heeft de bevolking zich ook min of meer met de taal van eerstgenoemden vertrouwd gemaakt en kan men zich in Banawa, vooral in de kuststreken, in deze taal verstaanbaar maken.

Klassen. De bevolking wordt verdeeld in adel, middenstand of vrijen, slaven en pandelingen.

Tot de eersten behooren alle personen van vorstelijke afkomst, en aangezien deze tot in het belachelijke wordt uitgemeten, vindt men in Banawa een groot aantal lieden, die tot den adel behooren, die evenals in de overige inlandsche staten van Celebes 't als een geboorterecht beschouwen om zich ten koste van de bevolking te verrijken.

De middenstand wordt gevormd door al wat niet van adel is en niet tot den slaven- of pandelingen-stand behoort, waartoe alzoo gerekend worden de mindere en gewone hoofden, gegoeden, handelaren en de overige vrijgeborenen.

Tusschen slaaf en pandeling bestaat feitelijk geen ander onderscheid dan dat eerstgenoemde zonder en de laatste met zijn vrijen wil in den onvrijen staat is geraakt.

De diensten en verplichtingen van beiden toch tegenover hun meester zijn dezelfde; beiden behooren ingevolge de landsinstellingen tot diens eigendom.

Zoowel een slaaf als een pandeling kan zijne vrijheid terugkrijgen als hij zich vrij koopt, doch de meester kan niet zoo naar willekeur met den pandeling handelen als met den slaaf.

Pandelingschap is feitelijk eene geleidelijke overgang tot de slavernij. Door het opnemen van geld, waarvoor men zich zelve in pand geeft, geraakt men in dien toestand, en het gebeurt maar al te vaak dat zoo'n persoon de kracht mist om zich uit dien toestand te werken, of daartoe niet in de gelegenheid wordt gesteld. Langzamerhand wordt de oorspronkelijke band tusschen schuldenaar en geldschieder vergeten en wordt de pandeling ten laatste als slaaf beschouwd. En aangezien de Kailirees, zooals boven is aangestipt, zeer verslaafd is aan dobbelen en opiumschuiven en daarbij zeer vadsig is, offert hij licht zijne vrijheid en die van vrouw en kroost op, alleen om aan zijne hartstochten te voldoen.

Bij het aangaan der schuld is er, althans in theorie, verschil of men zich daarvoor met zijne familie aansprakelijk stelt al dan niet. Heeft een pandeling zich alleen persoonlijk verpand, dan houdt volgens de oude instellingen de pandelingschap met diens dood op, doch in den regel wordt dit vergeten en wordt de schuld op zijn vrouw en kinderen verhaald.

De meeste slaven in Banawa zijn lieden, wier voorouders afkomstig waren van Centraal-Celebes, die door hoofden en grooten als oorlogsbuit naar de kust werden vervoerd en daar als gewone handelswaar verhandeld.

De Palosbaai, doch meer in 't bijzonder Donggala, stond in vroegere jaren bekend als de uitvoerplaats van slaven naar de Oostkust van Borneo.

Sedert de vestiging van een Gouvernements-ambtenaar aldaar heeft deze uitvoer niet meer plaats, doch de binnenlandsche omzet zoowel van slaven als pandelingen bestaat nog.

Over het algemeen hebben deze personen het goed bij hunnen meester en in de meeste gevallen beter dan de vrijgeborenen, omdat zij, onder de bescherming van hunne meesters staande, gevrijwaard blijven van de vexaties van grooten en prinsen waaraan de vrijgeborenen blootstaan.

Titels. De bestuurder van Banawa voert den titel van „Madika.” De zeven leden van den rijksraad (ook Hadat Pitoe Kota E genoemd) voeren den Boegineeschen titel van „Aroe”, de hoofden, die van „Totoewa.”

Kinderen en kleinkinderen van den bestuurder worden genoemd „Amamakoe-poewa-Madika“, de troonsopvolger „Madika-malolo.“

Prinsen van den bloede heeten „Madika-Langae“, de prinsessen „Madika Randaa.“

Bekleeden eerstgenoemden geen betrekking, dan worden zij genoemd naar hun oudste kind, door voor diens naam het woord „Tome“ te plaatsen; bijvoorbeeld „Tome Sepata“, de vader van Sepata, terwijl de oom van vaders- of moeders-zijde van datzelfde kind wordt aangeduid door het plaatsen van „Mangge“ voor diens naam, dus „Mangge Sepata.“ Het voorvoegsel „Oema“ of „Papai“ is meer burgerlijk. De wettige gemalin van den bestuurder wordt, als zij van zuiver vorstelijk bloed is, „Bere-sambayoemoe“ genoemd; is de gemalin van lager afkomst, dan heet zij „Beresararana.“

Is zij niet van vorstelijke afkomst, dan heet zij „Bere-sambali-Koema.“ De bijwijven van den bestuurder heeten „Beresambayoena-djadjowo.“

Gegoeden worden aangesproken met het plaatsen van het woord „To-ama“ (vader van) of Tiena (moeder van) voor den naam van het oudste kind.

De Mohammedaansche godsdienst-leeraars en priesters worden „goeroe“ genoemd; doekoens „sando-pi-oeroe“; vroedvrouwen „sando-piana“, welke functie ook bekleed wordt door de „balyangs“ (heidensche priesters en priesteressen) bij de Toradja's.

Woningen, kleeding, sieraden en wapens. Door hun bijna dagelijkschen omgang met Boegineezen en Makassaren en het omhelzen van den Islam, hebben de meer aan de kust woonachtige Kailireezen zich in alles wat de in deze rubriek te behandelen onderwerpen betreft naar dezen gericht, zoodat hetgeen hierover wordt medegedeeld betrekking heeft op de zoogenaamde bergbewoners of Toradja's.

Op eenige kampongs na, wonen deze lieden verspreid in kleine gehuchtjes van 3 tot 5 huizen in de nabijheid van hunne tuinen, welke, telkens als de oogst is afgeloopen, verplaatst worden naar streken waar zij denken bouwgronden te ontginnen.

Een verlaten bouwterrein wordt gewoonlijk 2 tot 3 jaren braak gelaten.

Het geraamte van een Toradja-woning bestaat, wegens gebrek aan bamboe, geheel uit hout. Zij is circa 4 bij 5 M. groot, bestaat uit twee tot drie vakken en is gedekt met nipa- of sago-bladeren.

Het geheel wordt omsloten door wanden, vervaardigd van evenge-noemde bladeren; alleen de huizen van hoofden en gegoeden zijn weleens van een ruw bekappt houten beschot voorzien, waarin zoo weinig ventilatie is aangebracht, dat het binnen die woningen steeds donker en somber is.

Langs een trap van circa 50 cM. hoogte komt men in een open vertrek, dat òf in de lengte òf in de breedte van het huis is aangebracht en „Tambale“ wordt genoemd. Vervolgens een dito trap beklimmende, komt men in het eigenlijk woonhuis, dat circa 1 M. boven den grond staat. De vertrekken worden in den regel niet afgesloten door een beschot of iets dergelijks, tenzij de eigenaar jonge dochters in huis heeft of dat hij met andere echtelieden samenwoont. Over den vloer liggen matten van lontarbladeren of boomschors uitgespreid. Een behoorlijk bed ontbreekt; een matje, waarin een kussen van zeer verdachte kleur is gewikkeld, vormt het geheele slaapgerei. De hoofden en voornamen veroorloven zich weleens de weelde van matras en klamboe.

Het voornaamste huisraad bestaat uit aarden potten en pannen; zelf gevlochten mandjes of schalen vervangen de borden, terwijl klapper of bila-doppen dienst doen voor glazen. Bamboezen waterkokers van twee of drie geledingen, meestal voorzien van een tak, die met deze een scherpen hoek vormt en bij het water halen over den schouder worden gehaakt, zoodat de bamboe over den rug hangt, nemen de plaats in van gendies en watervaten.

Het gebruik van aardewerk en ijzeren pannen en potten is nog niet algemeen en bepaalt zich tot de gegoeden.

Het interieur van zoo'n Toradja-woning ziet er, zooals hierboven reeds gezegd, vuil en smerig uit, wat vooral moet getuigd van de ledige ruimte onder de woning. Vlak bij de trap, die naar het woonhuis voert, dan wel in het achterste vertrek is de stookplaats, terwijl op de „tambale“ de landbouw-gereedschappen, hoopen brandhout en het weefgetouw staan en de gasten ook meestal daar worden ontvangen. De zolder dient tot berging van padi en djagoeng. Buitenshuis, tegen de wanden, hangen gewoonlijk gevlochten kransjans van klapper- of sago-bladeren, opgevuld met padi-aren of gras, om de kippen in de gelegenheid te stellen eieren te leggen of die uit te broeden.

Troeja-kleeren worden bij die lieden bijna niet meer aangetroffen. Het costuum der mannen bestaat uit een korte Boegineesche broek; enkelen hunner loopen nog in de „tjidako“, bestaande uit een stuk

katoen, dat om het middel geslagen, tusschen de beenen doorgehaald en van achteren vastgemaakt wordt tot bedekking van het schaamdeel; een hoofddoek en sarong van dezelfde stof voltooien zijn geheele kleederdracht; een baadje wordt alleen bij feestelijke gelegenheden gedragen. Tot berging van zijne sirih-ingrediënten en van zijn geld, draagt de Toradja over den schouder dan wel gewikkeld in zijn sarong, die hij over de borst met een knoop vastmaakt, een katoenen of van rottan gevlochten zak, „batoetoe” genaamd. Tot zijne wapenuitrusting behoort in de eerste plaats de klewang (goema), die door een band om zijn middel is vastgemaakt. Het handvat is van hoorn en sierlijk uitgesneden in den vorm van een krokodillen-bek, terwijl de scheede van hout is gemaakt. Handvat en scheede van het zwaard van een hoofd, voorvechter of voorname, is met bladtin belegd.

De lans, die steeds blank wordt gehouden, wordt zonder scheede gedragen en dient meer om mede te werpen dan om te steken; aan den onderkant is zij voorzien van een koperen of ijzeren punt, zoodat zij ook dienst kan doen voor polsstok.

De lieden van Dampelas en Bala Esang wapenen zich ook met een blaasroer, waarmede zij vergiftige pijlen afschieten.

Trekt de Toradja uit ten strijde, dan voorziet hij zich ook van een smal langwerpig schild. Dit is gemaakt van een stuk zacht hout, lang ruim 1 M., waarvan de beide dakvormige vlakken versierd zijn met schelpen en bokkenhaar, terwijl het handvat zich aan den achterkant in het midden bevindt.

De voorvechters dragen boven den hoofddoek een van rottan gevlochten mutsje, versierd met hanen- of andere vogelveren; hunne lansstelen zijn evenals die van de hoofden en voornamen, voorzien van bokkenhaar. Hunne amuletten dragen zij in een band over de borst, verdeeld in genaaide vakjes evenals onze patroongordels.

Op reis zijnde is de Toradja onafscheidelijk van een soort matje, vervaardigd van banga- (pandanus-) of lontar-bladeren, die hij gebruikt om er op te slapen en dat hem ook tegen den regen beschut.

Dit draagt hij gewoonlijk met de „batoetoe” in zijn sarong gewikkeld op den rug.

Het costuum der vrouwen bestaat uit een witte of gekleurde katoenen sarong, die, wanneer zij in huis bezig zijn met eenig huishoudelijk werk, over den schouder wordt vastgeknoopt. — Buitenshuis dragen zij die met een knoop om het middel.

Haar bovenlijf wordt gedekt door een dun baadje van Boegineesch model met korte mouwen. Zijn zij op reis, of bezig met

veldarbeid, dan dragen zij onder de sarong een broek, en een hoed van koewal-palmen op het hoofd.

Tot de gewilde versierselen behooren de kralen armbanden en halssnoeren, alsook de uit Parigi afkomstige geslepen schelpen armbanden, die ook door de mannen worden gedragen.

In het oor dragen de vrouwen oorknoppen van hoorn of ebbenhout ter grootte van een kwart- of halve-gulden, overtrokken met bladtin.

De voornamen en gegoeden dragen deze versierselen van zilver of goud, al naargelang van de middelen en den stand der echtgenooten.

Inlandsch bestuur, hoofden, geestelijkheid. De vorst van Donggala met den titel „Madika“, wordt in het bestuur bijgestaan door een rijksraad „Hadat“, bestaande uit zeven leden, met den titel „Aroe“, nl. Aroe Ganti, Aroe Towale, Aroe Lero, Aroe Loli, Aroe Bala, Aroe Kabanga en Aroe Kola Kola, die het recht hebben den vorst aan te stellen.

De vorst, eenmaal aangesteld, kan niet van zijne waardigheid worden ontheven, doch blijft levenslang aan het bestuur.

De troonsopvolger „Madika-malolo“ wordt door den vorst en de hadat aangesteld, vertegenwoordigt den vorst bij ziekte of ontstentenis, doch bemoeit zich alleen met zaken, wanneer hem dat wordt opgedragen en onthoudt zich overigens van alle inmenging in den rijksraad.

De Madika-malolo en de zeven raadsleden „Pitoe KotaE“ worden met goedvinden van den vorst en de hadat aangesteld en ontslagen; de mindere hoofden „Totoewa“ of „Tomatoewa“ worden door het volk gekozen en door den rijksraad benoemd of ontslagen.

De vorst, de hadat en de kamponghoofden bezitten hunne waardigheid erfelijk in hun geslacht.

De verplichtingen der hoofden bestaan in het leveren van volk tot het bouwen, onderhouden en bewaken van de vorstelijke woning, tot het bebouwen en beplanten der ornamentstuinen en tot het vergezellen van den vorst op zijne reizen.

De inkomsten van den vorst zijn luttel; hij trekt procenten van de afdoening van zaken, van de topbanen en hanenvechterijen; hij legt boeten op en heft verder eenige uitgaande en inkomende rechten op producten en koopmanschappen. Ten einde zijne inkomsten te vermeerderen en eenigszins volgens zijn stand te leven, drijft hij ook handel.

De inkomsten der hoofden zijn van geen beteekenis, en bestaan

in geringe geldelijke tegemoetkomingen bij het afdoen van zaken en het opleggen van boeten. Zij zijn dan ook arm en moeten zelf door den landbouw en de vischvangst in hun onderhoud voorzien.

De langs de kust der Palosbaai, in het gebied van Donggala wonende Boegineezen, Makassaren en andere vreemdelingen staan onder den Majoor van Kalangkangang als hoofd; daar deze zich echter meestal in Mamoejoe (Mandar) ophoudt, staat deze kolonie feitelijk onder het gezag van zijn onderhoofd met den titel van luitenant van Kalangkangang.¹

Het hoofd der geestelijkheid is een „imam“, die bijgestaan wordt door „chatibs“ en „bidals“. De imam wordt door den vorst en de hadat verkozen en ontslagen; de chatibs en bidals door den imam, in overeenstemming met vorst, hadat en bevolking der betrokken negorijen.

De diensten der geestelijkheid bestaan in het voorgaan bij het gebed in de langgar, het sluiten van huwelijken en het volbrengen van de voorgeschreven plechtigheden bij begrafenissen. In zaken van boedels, nalatenschappen en echtscheidingen beslist de vorst met de hadat.

De inkomsten van de geestelijkheid zijn zeer gering en bepalen zich tot aalmoezen en giften bij huwelijken en begrafenissen.

III. Beknopte geschiedenis van de politieke aaurakingen met Kaili, meer in het bijzonder met Donggala.

Het landschap Kaili of Kajeli bestond vroeger uit zes vorstendommen: Paloe of Palos, Banawa of Donggala, Kajeli, Sigi, Tipa of Taipa en Lesi of Loli en was vóór de 17de eeuw schatplichtig aan Ternate.

In het begin dier eeuw werd het veroverd door en schatplichtig aan den Makassaarschen Koning Toeni Palangga. Tot 1669 schijnt het onder de heerschappij der Makassaren gebleven te zijn;

¹ In 1854, toen de Gouverneur Van der Hart zich in de Palosbaai bevond om met drie vorsten van Kaili contracten te sluiten, werd La Matoepoewang Patana La Bandoe tot luitenant van Kalangkangang benoemd, wien, wegens de vele door hem aan het N.I. Gouvernement bewezen diensten, bij Gouv. Besl. dd. 3 October 1874, de titel van kapitein van Kalangkangang werd verleend, terwijl zijn zoon La Raga tot luitenant werd aangesteld.

Het is voornamelijk aan den grooten invloed, die wijlen Patana La Bandoe zich op de vorsten van Kaili heeft weten te verwerven, te danken, dat de Palosbaai niet meer, zooals vroeger, eene veilige schuilplaats aan zeeroovers biedt, van wie er destijds zelfs eenigen met dochters van vorsten getrouwd waren.

in dat jaar gaf Admiraal Speelman het aan Ternate terug, dat het echter in 1683, onder het bestuur van Sultan Amsterdam bij contract afstond aan de Compagnie, die het reeds sedert 1679 onderhoorig aan het Gouvernement van Makassar had gesteld.

De vorsten van Ternate, zoo min als de Comp^{ie} lieten zich veel gelegen liggen aan Kaili, zoodat het, voortdurend ten prooi aan binnenlandsche beroeringen, beurtelings door de Mandareezen, Makassaren en Boegineezen overheerscht is geworden. Enkele malen gaf de Comp^{ie} gehoor aan de verzoeken tot bijstand van de Kailische vorsten, maar naarmate de macht van Boni steeg, verminderde de invloed der Comp^{ie} in dat gedeelte van haar gebied. In 1790 viel de geheele landstreek Kaili de Comp^{ie} af.

Bij de regeling van het bestuur op Celebes in 1824 werd Kaili aanvankelijk onder Menado, doch kort daarop onder het Gouvernement van Makassar gevoegd.

Sedert dien tijd staat het weder in vriendschappelijke betrekking met het N. I. Gouvernement, zonder zich evenwel veel van de oude schatplichtigheid te herinneren.

Hoewel reeds in 1824 door de Commissarissen Van Schelle en Tobias met de vorsten van Kaili een contract was gesloten en er bepaald was dat aan de Palosbaai een post zou worden opgericht, heeft het tot 1891 geduurd, eer er een posthouder werd aangesteld. Die baai werd evenwel nu en dan door Nederlandsche oorlogsvaartuigen bezocht, terwijl de betrekkingen tusschen de vorsten en het bestuur te Makassar eenigermate werden gaande gehouden door tusschenkomst van het te Donggala gevestigde hoofd der aan de baai woonachtige Boegineezen, aan wien de titel van Majoor was toegekend, en wiens handelsbelangen eene nauwere aansluiting aan het Gouvernement voor hem noodzakelijk maakten.

Als een bewijs hoe weinig de Kailische vorsten zich als onderdanen van het N. I. Gouvernement beschouwden, mag worden aangehaald, dat toen de Assistent-resident Schaap in 1847, bij gelegenheid zijner zending naar de Palosbaai, het denkbeeld eener vestiging van Gouvernementswege opperde, de vorsten hunne toestemming daartoe afhankelijk stelden van het gevoelen der vorsten van Gowa en Boni.

Een toevallige omstandigheid bracht eenige verandering in de verhoudingen. In 1852 vluchtte zekere Sjarief Achmad Baginda, Oemar, ook genaamd Toewan Lolo, die zich in de residentie Menado aan moord had schuldig gemaakt, naar Kaili; op een verzoek om zijne uitlevering verklaarden de Kailische vorsten zich

onmachtig daartoe. Bij het daarop gevolgd bezoek aan de Palosbaai in 1854 van den Gouverneur Van der Hart, met eenige oorlogsvaartuigen en eene landings-divisie, gelukte het wel niet den, naar het gebergte gevluchten, Toewan Lolo in handen te krijgen, maar wel werden toen ten minste contracten gesloten met de vorsten van Palos, van Donggala en van Towaeli, contracten die echter niet door den hadat waren bekrachtigd, zoodat ze maar van weinig waarde waren. Het was intusschen gebleken, dat het gezag der vorsten ondermijnd werd door een groot aantal vreemdelingen als: Boegineezen, Makassaren, Maleiers en bastaard-Arabieren; vooral de invloed der laatsten en der Makassaren schijnt overwegend geweest te zijn, terwijl die van de Boegineezen aan het tanen was o. a. door verdeeldheid onder hen, tengevolge van de herhaalde afwezigheid van den Majoor van Kalangkangang; de Gouverneur van der Hart stelde nu Patana La Bandoe aan tot hoofd der Boegineezen met den titel van luitenant, ondergeschikt aan den Majoor even bedoeld, naar het schijnt om den invloed der Boegineezen te versterken. Na het vertrek van den Gouverneur bleven de woelingen echter voortduren, vooral door het aanstoken van den Radja Moeda van Palos, die meer invloed had dan de vorst zelf, zoodat zelfs vijandelijkheden tegen de Boegineezen werden gepleegd, en geweigerd werd de, inmiddels door het Gouvernement bekrachtigde contracten in ontvangst te nemen. Na den dood van den Radja Moeda in 1855 kwam er echter rust en in October 1856 verklaarden de vorsten zich bereid de bekrachtigde contracten in ontvangst te nemen, hetgeen dan ook in November van dat jaar geschiedde; door den commandeerenden officier van Z. M. stoomschip „Montrado” werden ze den vorsten uitgereikt.

In Maart 1861 maakte de bevolking van eenige streken van Palos en Donggala zich schuldig aan roof en moord op een Gouvernementsonderdaan, die met zijn prauw in de Palosbaai kwam handeldrijven; het zenden daarheen van Z. M. stoomschip „Reinier Claessen” had het gevolg dat de vorst van Palos en de bevolking van Towaeli de gevorderde schadevergoeding betaalden, terwijl de vorst van Donggala een der schuldigen uitleverde.

In November 1861 zoud de vorst van Towaeli den persoon van La Garoeda, die gehuwd was met de dochter van dien vorst, naar Makassar om namens hem het contract van 1854 te vernieuwen, hetgeen, volgens meening van dien vorst behoorde te geschieden wegens het overlijden van den Gouverneur Jansen en het optreden

van Kroesen. Deze La Garoeda, als een berucht zeeschuimer bekend, die sedert jaren door ons werd opgespoord, doch wien het nog steeds gelukt was aan onze vervolging te ontsnappen, werd gevangen genomen. Ofschoon de vorst van Towaeli, aan wien kennis was gegeven van deze gevangenneming, vergiffenis vroeg voor zijn schoonzoon, werd deze aan de justitie overgeleverd en tot 15 jaren dwangarbeid veroordeeld.

De in 1854 aan het bestuur zijnde vorsten van Kaili, met wien de bovenvermelde contracten gesloten werden, kwamen achtereenvolgens te overlijden en naar 's lands gebruik werden tot hunne opvolgers verkozen, voor Palos, Djodjokodi Tomesina, zoon van den overleden vorst, en voor Donggala, La Maka gilli Tome-dada, neef van den overleden vorst.

Overeenkomstig het bepaalde bij art. 20 van de met die landschappen in 1854 gesloten contracten behoorden die overeenkomsten vernieuwd te worden, doch aangezien zij niet meer met de eischen van den tegenwoordigen tijd overeenkwamen, zijn met hen op 1 en 2 Mei 1888 nieuwe contracten gesloten.

Naar aanleiding van het afloopen in November 1888 van Parigi aan de Tominibocht door de Boegineezen van de Palosbaai, uit wraak wegens moord en roof, gepleegd op eenige hunner landgenooten aldaar, en ten einde hun driester optreden te breidelen, werd bij Gouvernementsbesluit d.d. 18 September 1891 n° 9, onder nadere Koninklijke goedkeuring, te Donggala een posthouder met het noodig personeel geplaatst.

Bij Staatsblad 1893 n° 80 werd de posthouder definitief in dienst gesteld; bij Staatsblad 1895 n° 115 werd hij door een civiel gezaghebber vervangen.

Hem is opgedragen, toezicht te houden op den gang van zaken in de Kailische rijkjes, zoomede op de Boegineezen in en nabij de Palosbaai.

In November 1891 werd de bovenbedoelde posthouder geïnstalleerd; bij die gelegenheid werd overeengekomen dat de sedert de vestiging der Boegineezen bestaande rechtbank, genoemd Raad van Oudsten, gepresideerd door den Majoor of Luitenant van Kalangkang, en waarin eenige oudsten als leden fungeeren, steeds zitting zal nemen in tegenwoordigheid van dien posthouder, die echter slechts eene adviseerende stem heeft.

De door dien Raad gewezen vonnissen in misdrijven, die gestraft worden met verbanning buiten het landschap Banawa, worden den Directeur van Justitie ter goedkeuring aangeboden, die mede de strafplaats aanwijst.

Aangezien de oudsten bezwaren maakten om in de voeding te voorzien van veroordeelden tot dwangarbeid van ten hoogste 3 maanden, die hunne straf plaatselijk moesten ondergaan en van veroordeelden tot dwangarbeid van langer duur in afwachting van hunne opzending naar elders, en het te vreezen was dat anders het boetestelsel, dat tot op de komst van den posthouder nog onder de Boegineezen schering en inslag was, weder zoude worden toegepast, werd bij Gouvernementsbesluit d.d. 2 April 1893 n° 15 bepaald, dat in de voeding van door den Raad van oudsten tot dwangarbeid veroordeelden, onder toezicht van den aldaar geplaatsten Posthouder, voor rekening van den Lande zou worden voorzien.

Den 19^{den} Mei 1890 werd met het bestuur van Donggala een suppletoir contract gesloten, betreffende den in- en uitvoer van vuurwapenen, buskruit en ammunitie, welke overeenkomst werd goedgekeurd en bekrachtigd bij besluit van 8 September 1890 n° 3.

Den 18^{den} Januari 1897 werd vervolgens aan het Gouvernement overgedragen het recht tot het verleenen van vergunningen tot het doen van mijnbouwkundige opsporingen, alsmede tot het verleenen van concessiën tot mijnontginning en tot ondernemingen van landbouw. Dit suppletoir contract werd voorwaardelijk goedgekeurd en bekrachtigd bij besluit van 22 Maart 1900, n° 39.

Aan de gestelde voorwaarde werd sedert voldaan.

Op politiek gebied viel overigens niets bijzonders voor, tot op het oogenblik dat de bestuurder aan den Moëetonschen opstandeling Poidarawati, alias Tombolotoetoe, schuilplaats en steun verleende.

Opgejaagd door onze troepen in het Moëetonsche, alwaar hij opgrond van vermeende rechten op den troon het den bestuurder lastig maakte en dezen dwarsboomde, vluchtte hij in December 1900 naar de kampong Tjinabogan (Tontoli), waar hij den Sultan zijne onderwerping aanbod.

De Sultan bood aan den opstandeling uit te leveren, doch deze wist, vóór het zoover kwam, te ontkomen.

Ook pogingen van het hadatslid van Banawa, Aroe Ganti, om Tombolotoetoe aan het Gouvernement over te leveren mislukten. In Juli 1901 vertoonde deze zich weer in Banawa, waar de oude Radja hem niet alleen huisvesting verleende, maar ook in besliste en ruwe termen zijne uitlevering weigerde, welke houding den Gouverneur van Celebes en Onderhoorigheden deed besluiten om de hadat van het landschap in overweging te geven den bestuurder van Banawa, La Makagilli Toe kadoda, van zijne waardigheid ver-

vallen te verklaren. Hieraan werd gevolg gegeven, welke handeling bij Gouvernements besluit van 19 September 1901 n° 17 door de Regeering werd goedgekeurd. De vervallen verklaarde Radja werd daarop bij besluit van 11 October 1901 n° 26 te Makassar geïnterneerd.

Als zijn opvolger werd door de hadat met algemeene stemmen verkozen de voren reeds genoemde La Maroena Aroe Ganti, zoon van den vorigen vorst en wel de betrouwbaarste en flinkste prins van Banawa.

Nadat La Maroena op den 13^{en} December 1902 door den Resident ter beschikking, namens het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, als bestuurder van Banawa in zijne waardigheid was bevestigd, werd op dienzelfden datum tot het sluiten van een nieuw politiek contract overgegaan, terwijl de nieuwe bestuurder en zijne rijks grooten mede afstand deden van de kampong Donggala ten behoeve van de door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement op te richten etablissementen.

Bedoeld terrein strekt zich in het noorden uit tot aan Tandjong Batoe Poegiemba, en wordt in het oosten begrensd door de Palosbaai, in het zuiden door de rivier van Paniempoeng en in het westen door den heuvel Pantape, ook genaamd La Sappe.

Zoowel het politiek-contract als de verklaring van den afstand van Donggala, is goedgekeurd bij Gouvernementsbesluit dd. 7 Mei 1903 n° 16.

Ook onder de hoofden van de Boegineesche nederzetting in de Palosbaai heeft sedert eenige mutatie plaats gehad.

Als blijk van waardeering voor de door hem gedurende 13 jaren bewezen diensten, werd bij Gouvernementsbesluit dd. 10 November 1896 n° 24 aan La Raga, Luitenant der Boegineezen, de titel verleend van Kapitein.

In Juni 1900 verzocht hij den Gouverneur, met het oog op zijn herhaald afwezen van de Palosbaai voor zijne handelszaken, eervol ontslag uit zijne betrekking, en vroeg bij wijze van gunst, dat zijn oudste zoon Hadji Mohamad Amir voor de aanstaande vacature in aanmerking mocht worden gebracht.

Bij Gouvernementsbesluit dd. 3 September 1900 n° 26 werd hij eervol uit zijne betrekking ontslagen en genoemde zoon tot hoofd der Boegineezen in de Palosbaai, met den titel van Luitenant, benoemd.

Evenals vroeger, heeft de Majoor van Kalangkang, La Pake, zich ook gedurende de laatste jaren in het geheel niet met de zaken der Boegineezen aan de Palosbaai ingelaten, waardoor hij ook zijn invloed onder hen geheel verloren heeft.